

Nr 487.

Av herr **Hage m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 143, angående omorganisation av folk- och småskoleseminarierna.*

Enligt den till innevarande års riksdag framlagda propositionen nr 143 angående omorganisation av folk- och småskoleseminarierna har Kungl. Maj:t föreslagit en mycket betydande inskränkning av seminarieorganisationens omfattning inom övre Norrland, såväl då det gäller folkskole- som småskoleseminarierna.

Med anledning härav bör då först kunna erinras därom, att redan förut vidtagits betydande beskrningar av nämnda organisation inom denna landsdel, då tvenne småskoleseminarier under årens lopp nedlagts, nämligen först det i Råneå befintliga och sedan Öjebyns småskoleseminarium. Nu föreslås ytterligare i ovannämnda kungl. proposition nedläggandet av *dels* parallellavdelningen vid folkskoleseminariet i Luleå, *dels* även småskoleseminariet i Murjek, varefter nämnda utbildningsanstalter inom länet skulle bli inskränkta till ett enkelseminarium i Luleå för utbildande av manliga folkskollärare samt ett enkelseminarium med en treårig linje i Haparanda för utbildning av småskolelärarinnor.

Även om man kan, som skett i den kungl. propositionen, som skäl för detta förslag anför, att behovet av lärarekrafter under en kommande tid kommer att något minskas, förefaller det likväl, som om den med avseende på övre Norrland, särskilt Norrbotten, föreslagna inskränkningen av ovan nämnda utbildningsanstalter går alltför bryskt och hastigt framåt. Det kunde vara rimligt — det är åtminstone vår uppfattning — att icke på en gång taga ett så långt gående steg med avseende på nämnda organisations nedskrivande utan åtminstone tills vidare avvakta huru de förhållanden inom övre Norrland utveckla sig, vilka inverka på det blivande behovet av lärarekrafter inom denna landsdel.

I nämnda hänseende kan visserligen pekas därpå, att den nuvarande depressionen inom övre Norrland möjligen kan komma att resultera i en nedgång av befolkningssiffror, äktenskapsfrekvens och nativitet samt eventuellt en utflyttnings från Norrbotten, vilket allt kan verka i sådan riktning, att en viss minsk-

ning inträder i behovet av nya lärarekrafter eller i behovet av lärare för ersättande av avgående sådana. Men härom kan man ej ännu veta något med bestämdhet — åtminstone ha hittills framkomna siffror t. ex. vid årsskiftet 1931/32 icke givit någon antydning om en begynnande nedgång av befolknings-siffrorna inom länet.

Åtminstone torde man kunna ha anledning antaga att en nedläggning av industri samt en allmän nedgång i konjunkturerna inom övre Norrland knappast i någon större utsträckning kommer att leda till en sådan befolkningsminskning, som är föranledd av *utflyttning* från övre Norrland till andra delar av landet. Ty då betydande svårigheter att erhålla anställning och inkomst även möter inom andra delar av landet, torde man alltså kunna antaga, att här omnämnda utflyttning kommer att hålla sig inom mycket snäva gränser.

Man kan alltså våga göra det antagandet, att behovet av lärarekrafter — såväl då det gäller folkskolelärarna som småskolelärarinnor — icke kommer att nedgå på ett sådant sätt, som synbarligen förutsattes i den kungl. propositionen, då man där gått in för den ovan nämnda långt gående inskränkningen av de utbildningsorgan, som det här är fråga om. Och kommer man till den uppfattningen, d. v. s. att övre Norrland behöver ett större årligt tillflöde av nyutbildade lärarekrafter än vad man utgått ifrån i den kungl. propositionen, då är det också rimligt, att man vid ett ställningstagande till regeringens in-
dragningsförslag utgår från den förutsättningen, att de lärarekrafter, som äro behöfliga för övre Norrlands del, också skola beredas möjlighet till utbildning vid anstalter, belägna *inom landsdelen ifråga*.

Detta torde kunna motiveras med ett flertal skäl, bl. a. med det under en kris- och dyrtid som den nuvarande synnerligen vägande motivet, att eleverna böra beredas utbildning så nära som möjligt intill sin hemort och inom den landsdel, där de kunna vinna anställning. Ty härigenom förbilligas kostnaden för resor till hemmet och underlättas hjälp från nämnda hem, så att den kan i större utsträckning möjliggöras.

Det torde vara synpunkter av detta och andra slag, som medverkat därtill, att riksdagen vid upprepade tillfällen under de gångna åren avvisat tanken på ett definitivt nedläggande av den vid Luleå folkskoleseminarium existerande parallellinjen. Så väcktes exempelvis år 1929 motion rörande denna fråga. Och resultatet blev, att riksdagen då avvisade tanken på att nedlägga den existerande parallellavdelningen vid Luleå folkskoleseminarium — det gällde alltså den gången samma förslag, som nu åter framförts i den kungl. propositionen.

Riksdagen godkände alltså vid nämnda tillfälle den uppfattning, som i nämnda motion anfördes för parallellavdelningens bibehållande. Som sådana skäl framfördes bl. a. att man ej kunde med någon större bestämdhet uttala sig om storleken av det behov av utexaminerade folkskollärare, som kunde inställa sig under kommande år, samt att den skedda utredningen visade, att den inom landet konstaterade överproduktionen av lärare i mycket ringa grad hänförde sig till seminarierna i Norrland (se sid. 32 i 1929 års kungl. proposition).

Under den efter denna tid skedda utredningen ha också framkommit olika

meningar angående det ifrågasatta nedläggandet av parallellinjen vid Luleåseminariet. Så har, som framgår av den kungl. propositionen, kungl. skolöverstyrelsen i sitt den 10 november 1931 avgivna yttrande gått in för att Luleåseminariet borde vara samseminarium med två fyraåriga linjer.

Undertecknade motionärer anse sig kunna på goda skäl ansluta sig till denna uppfattning, som även berörts i en skrivelse av den 27 oktober 1931 från lärarekåren vid folkskoleseminariet i Luleå och som — enligt vad som meddelas å sid. 204 i den kungl. propositionen — ej varit alldeles främmande för de sakkunniga, som utrett denna fråga, fastän de i sitt slutliga förslag släppt denna tanke.

Vi anse emellertid, att betydande fördelar skulle vinnas genom ett sådant organiserande av seminariet i Luleå (vilket väl då även borde leda till att dubbelseminariet i Umeå organiserades som samseminarium, vilket föreslagits av skolöverstyrelsen). Och därvidlag vilja vi åter en gång framhålla de skäl, som förut framförts från övre Norrland, då denna fråga kommit till behandling, nämligen, att de långa avstånden inom denna landsända kunna fullt motivera, att det gives möjlighet även för *kvinnliga* läraraspiranter att få utbildning vid ett seminarium inom Norrbotten, så att de ej skola tvingas till att resa till Umeå med därmed följande ökade kostnader för de oftast ur fattiga hem kommande seminarieeleverna.

Utöver de skäl, som här anförts mot ett nedläggande av parallellavdelningen vid Luleå folkskoleseminarium, anse vi oss kunna ytterligare påminna om det faktum, att nämnda seminarium är tämligen nyuppfört och modernt. Det är därför dålig statsekonomi att låta en stor seminariebyggnad av detta slag stå alldeles outnyttjad. Ty denna gång är det — vilket framgår av den kungl. propositionen — ej fråga om att den nedlagda parallellavdelningens lokaler skulle komma till användning för småskoleseminariet i Murjek, vilket seminarium enligt ett *förut* föreliggande förslag skulle inflytta i nämnda lokaler. Denna omständighet är, enligt vårt förmenande, sådan, att densamma gör förslaget om nedläggandet av parallellklassen i Luleå ännu mindre tilltalande ur statsekonomisk utgångspunkt än vid det tillfälle, då organisationsförslaget åtminstone innebar, att parallellavdelningens lokaler skulle komma till nyttig användning som lokaler för ett småskoleseminarium.

I det sammanhanget anse vi oss också böra upptaga till behandling frågan om nedläggandet av *småskoleseminariet i Murjek*. Som framgår av sidan 62 i den kungl. propositionen har detta nedläggande endast förordats av en reservant, herr Persson i Falla, inom den sakkunnigberedning, som förberett denna fråga. Däremot har medlemmen av beredningen folkskolinspektören, f. d. statsrådet Almqvist ansett, att i Murjek alltjämt borde finnas ett enkel-småskoleseminarium, varjämte sakkunnigberedningens övriga medlemmar även ansett, att seminariet i fråga bör bibehållas, varvid sakkunnige polemiserat mot skolöverstyrelsens förslag att förlägga seminariet till Luleå och i nämnda hänseende anfört följande:

»Såsom förut är nämnt, har skolöverstyrelsen förordat, att seminariet i Murjek — för den händelse parallellavdelningen vid folkskoleseminariet i Luleå

komme att indragas — förflyttas till denna stad. Det är otvivelaktigt, enligt vad de sakkunniga genom besök å platsen förvissat sig om, att tillräckliga utrymmen stå till förfogande och att ett samboende med folkskoleseminariet skulle vara till nytta i mer än ett avseende. Genom en sådan förflyttning skulle därjämte en förenkling i administrationen kunna äga rum på så sätt, att de båda seminarierna slogos samman under samma rektorat. Å andra sidan kan det icke förnekas, att mycket talar för en förläggning till Öjebyn, därest en förläggning till annan ort överhuvud taget bör äga rum. De sakkunniga ha emellertid den uppfattningen, att någon förflyttning icke bör ifrågakomma. Det är tills vidare en öppen fråga, hur utvecklingen av skolförhållandena i övre Norrland komma att gestalta sig och huru många småskoleseminarier således, som det är riktigt att där upprätthålla. Skulle de mindre folkskolorna och de biträdande lärartjänsterna minskas i snabbare tempo än hitintills och skulle systemet med skolhem få en rikare användning, blir frågan om nedläggandet av Murjeks seminarium utan tvivel på allvar aktuell. Men så länge det har existensberättigande, bör det ligga — enligt de sakkunnigas mening — som det nu ligger, som en utpost mot ödemarkerna.»

De skäl, som här ovan anförts, tala alltså, enligt vårt förmenande, på ett övertygande sätt för den uppfattningen, att

dels parallellavdelningen vid Luleå folkskoleseminarium bör bibehållas,

dels ock att småskoleseminariet i Murjek åtminstone tills vidare får bestå.

Slutligen vilja vi, när det gäller bägge dessa anstalter, peka på de synnerligen betydande ekonomiska nackdelar, som för de berörda samhällena — Luleå stad och Jokkmokks kommun — skulle följa av ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag, vilka nackdelar förut belysts i framställningar från resp. samhällen — den från Jokkmokks församling har avgivits så sent som den 12 januari 1932 (se sid. 85 i den kungl. propositionen). Vi kräva ej, att dessa nackdelar skola tillmätas en *avgörande* betydelse vid riksdagens ståndpunkttagande till den föreliggande frågan. Men vi anse, att riksdagen även bör kunna taga någon hänsyn till sådana omständigheter, då det här gäller tvenne kommuner, av vilka den ena är en av landets mest skattetyngda stadssamhällen samt den andra en landskommun med synnerligen hög skattebelastning samt bägge lida under den massarbetslöshet, som drabbat Norrbottens län på ett hårdare sätt än övriga län inom landet.

Under hänvisning till vad här ovan anförts hemställes alltså,

att riksdagen vid fattande av beslut med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 143 angående omorganisation av folk- och småskoleseminarierna måtte bestämma, *dels* att folkskoleseminariet i Luleå alltjämt skall vara dubbelseminarium, avsett att bereda undervisning för såväl manliga som kvinnliga lärjungar, eller att organisationen av seminariet på annat sätt ordnas så, att såväl manliga som kvinnliga lärjungar kunna beredas undervisning vid seminariet, *samt dels* att småskole-

seminariet i Murjek, åtminstone tillsvidare, skall fortsätta sin verksamhet.

Stockholm den 16 mars 1932.

Ernst Hage.

N. E. Nilsson.

H. Lundström.

Reinhold Selberg.

J. P. Dahlén.

O. W. Lövgren.
